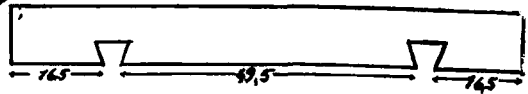
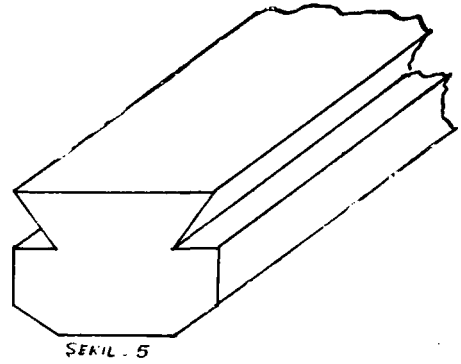
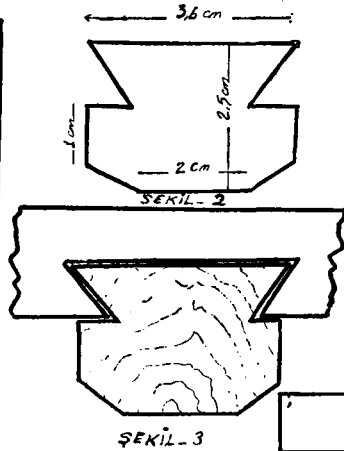
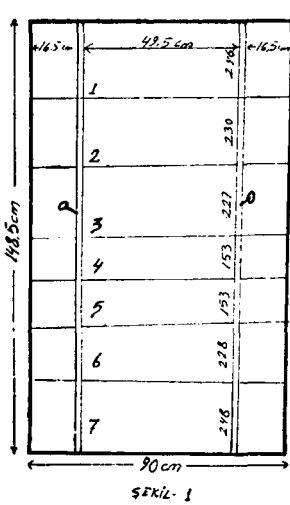

MEVLÂNA MÜZESİNDE BULUNAN BİR LEVHANIN TANIMI

Erdoğan EROL

Bu makalede Konya Müzesinde 272 no.da kayıtlı olan ve Yesarî Zade Mustafa İzzet Efendi tarafından, şair Pertev Paşa Divanından alınarak 1251 yılında levha haline getirilen eserden söz edeceğim. Arka sahifelerde şairi ve hattadı hakkında malûmat ile, şiirin transkripsiyonunu ve şerhini bulacağınız levha $90 \times 148,5$ cm

ebadındadır. (Şekil 1) de görüldüğü gibi çeşitli enlerde, 2 cm kalınlık ve 90 cm uzunluğunda 7 parça tahtadan meydana gelmiştir. Levhayı meydana getiren 7 parça tahtanın arkadan takıldığı iki çubuk vardır. Bu 2 çubuk (Şekil 2) deki yiv düzenine sahiptir (Şekil 5) deki gibidir. Yedi parça tahta arka yüzlerinden (Şekil 3) de olduğu gibi takılmaktadır.

Şekil - 4

Levhanın ön yüzü $90 \times 148,5$ cm ebadındadır. Siyaha boyanmıştır. Beyit araları sarı yıldız çizgilerle çizilmiştir. Ayrıca levha 4,5 cm eninde basit bir çerçeve ile çerçevlenmiştir. Levhanın üzerinde ise üç parçalı bir motif vardır.

Levhanın tarihi 1251'dir. Bunu son iki mısraın altına yazılmış olan 1251 tari-

hinden anlamak mümkün olduğu gibi, yine bu son iki mısra da ayrı ayrı düşürülmüş olan tarihlerin ebced hesabı ile hesaplanmasından da anlamak mümkündür.

$$\frac{عشاقه}{496} \frac{كعبه}{97} \frac{بودر چون}{59} \frac{منلا}{212} \frac{درکه}{121} \frac{یا بلری}{227} \frac{= 1251}{57}$$

$$\frac{طواغه}{101} \frac{كل}{75} \frac{دعا ایت}{411} \frac{یا بیزین}{277} \frac{سلطان اناقا}{150} \frac{= 1251}{87}$$

1. Burası din ve dünya celâli (ululuğu) Mevlâna'nın dergâhıdır. Bu dergâh, bütün aşıklara can ve gönül kabesidir.
2. Bu şahadet yeri, nurdan bir denizdir. O hazretse, benbeyaz bir incidir; O denizin hava kabarcığı Kubbe-i Hadrâ'dır (Yeşil Kubbe) desem bu sözü mübalağada ileri gidişe yorma.
3. Bu yapının her tertemiz yüce yeri, hakikat güneşinden uç verir; O güneşi gösterir. Her biri anlam bakımından dayaksız direksiz duran gök yüzüne müsavidir, aynı hizadadır.
4. Çile çeken cana matbahdaki bir odun parçası bile, şeker kamışından daha tatlıdır. O çilekeş canların yanlarında hizmetin verdiği tad, başka tatlardan çok daha üstündür.
5. Başlarına çuha sikkeyi koyup kuyumcunun döktüğü sikkeye (Paraya) aldirış bile etmezler. Hiylesiz hurdasız yokluk potasının has iksirine sahip olup, kendileri altın haline gelmişlerdir.
6. Aşka tutulurlar, teslim oluş halkasına baş keserler, ezelden beri ahde ve teslim oluşa bağlanmışlardır.
7. Canı ve cihanı bir yana atarlar, sevgilinin mumuna yanarlar. Pervane gibi dönerek varlıklarını yakıp giderler.
8. Bazı kere gamdan hür olup iki dünyayı da düşünmezler; varlığa bağlanmayı yahut varlıktan geçmeyi, rebab ve ney sesine değiştirler.
9. Konya şehri bu dergahla İran ve Turan'a övünür. Burası bunca aşıklara istek kiblesinin yeri olmuştur.
10. Vakit geçipte bu hayır tamire muhtaç bir hale gelince, Allah ahlâkı temiz padişahlar padişahına burasını tamir ettirmeyi kolaylaştırdı.
11. O padişah ne kadar himmet kutbu, ne kadar kerem sahibidir. Sultan Mahmud Han, bütün ufuklara inayet aydınlığını başışlayan bir güneştir.
12. Her şeyi anlayan gönlü, doğuştan hayırlar yapmaya akmaktadır. Müba-

rek yaratılışı adalet etmeğe, ihsanlar vermeğe, acımaya ve esirgemeye meyletmiştir.

13. Kalemler onun adalet hükümlerini yazmaya koyulmuşlar ve yalnız bu işle meşgul olmaktadırlar. Hazineser yer be yer onun ihsanlarını ve bağışlarını dağıtmakla meşgul oluyorlar.
14. Yüce yüzü, Veşşems dairesinin nuru ile nurlanmıştır. Alnı berak ve aydın sabaha benzetilmiştir.
15. Her işinde gücünde başarıya nail olduğunda şüphe yoktur. Çünkü o bütün işini yaratıcı Rabbe ısmarlamıştır.
16. Bu kamış kalemi bu çeşit sözler sırrına mazhar eden, o mucizeler töresini yapan padişahın, her solukta gelen feyiz ve ihsan sesidir.
17. Ey Pertev gönül doğusundan iki tarih ilham edildi. Her ikisi de kuşluk vakti güneşinden aydınlanan Ferkadeyn yıldızına benzetilse yeridir.
18. Mollanın dergâhı aşıklara Kâbe gibi yapıldı. Tavafa gel ve bunu yaptıran bütün ufukların padişahına dua et.

Yesarizade'nin kaleminin eseri olan bu eser Mevlâna Dergâhı'ndan feyz alır.

Onların niyaz kulu olan ve hiçten ibaret olan kuvvetsiz kudretsiz Pertev'in sözüdür.

ELHAÇ MUSTAFA İZZET EFENDİ (YESARİZADE) : Yesarî Mehmed Es'ad Efendinin oğludur. İstanbul'da doğdu. İsminden ziyade Yesarizade namıyla meşhurdur. Ta'liki babasından yazdı. Teberuken diğer zatlardan da icazet aldı. Hırkaî Şerif Şeyhi, Esseyyid Osmanülüveysi Efendi 1203 yılında, babasının öğrencisi Mehmed Emin Paşa Zade Emin Bey'in 1202 tarihli icazetnamesine derç olundu.

Medrese öğrenimi gördü. Bazı emsali gibi lâfzan müderris ve molla oldu. 1826 yılında Mekke, 1829 yılında İstanbul kadılığı, 1837 yılında ise Anadolu Kadıas-

kerliği payesini aldı. 1839 yılında bilfiil kadiasker oldu. 1840 yılında Rumeli Kadı-askerliği payesi verildi. 1842 yılında Takvimhane Nazırı oldu. 1843 yılında azl olundu. 1846 yılında ise yeniden Rumeli Kadı-askerliğine tayin olundu.

1849 (2 Şaban) vefat etti. Babasının yanına gömüldü. Kabrinin kitabesi şöyledir.

HUVELBAİ

«Yesarizade üstadı ekrem merhum ve mağfün leh Elhaç

Mustafa İzzet Efendi ruhiçün rızaen lillâh elfatiha»

2 Ş 1265

PERTEV PAŞA (MEHMED SEYYİD) :

Orta boylu, zayıf, uzun yüzlü, gözleri küçük ve elâ, burnu çekme ve kemerlice, sakalı kumral ve hafif idi. Güler yüzlü ve hatırşinas idi. Giyim kuşama çok itina ederdi. Arapça, Farsça ve biraz da Rusça bilirdi. Güzel RİK'A yazardı.

Divanı 1840 yılında Babı Seraskeî matbaasında 2 kere basılmıştır. Her yaz irade ile bir şarkı tanzim eder ve şarkı Sultan Mahmud tarafından bestelenerek, saz fasıllarında ve muzıkada okunur çalınırdı.

Ecdadı Hicazdan Antakya'ya, oradan Nablüs'e, Konya'ya ve nihayet Kırım'a hicret ve Bağçesaray'da ikamet ettiler. Kırım'ın Ruslar tarafından zaptolunması üzerine, Şeyhülislâm Es'ad Zâde Mehmed Şerif Efendinin davetiyle Pertev'in büyük babası olan Hafız İsa Efendi, İstanbul'a göçe karar vermiş fakat bu sırada ölmesi üzerine, oğlu Hamdullâh aileyi İstanbul'a getirmiştir. Torunu Pertev ülemadan İbrahim Efendinin oğludur. Annesi orduyu humayun Şeyhi Çerkes Halil'in kızı Hadice hanımdır.

Pertev kardeşi ile birlikte sıbyan mektebine giderek, Mehmed Ataullâh Efendiden icazetname aldı. Hoca Neş'et den farisi, hoca Vahyî'den de Mesnevi

dersi aldı. Pertev'e Meşreb mahlasını da Hoca Neş'et verdi.

1804 yılında divan kalemine girdi. Kendisine Pertev mahlasında burada verildi. Daha sonra Âmedî kalemine tayin oldu. Bolu, Viranşehir ve Sivas valiliklerinde bulundu. 1826 da Reisulküttab oldu. Daha sonra padişah tarafından azl olundu.

1246 yılında Mısır Valisi ile anlaşma yapması ve ikna etmesi için padişah tarafından Mısır'a gönderildi. Mısır'da Mehmet Ali Paşa ile başarılı bir anlaşma yaptığı için padişah tarafından taltif edilerek, kendisine pırlantalarla süslü bir kılıç ile birlikte PAŞA ünvanı verildi.

1837 yılında bazı çekemeyenlerin şikâyeti ile padişah tarafından azl olundu. Edirne'ye sürüldü. Bazı büyükelçilerin ricalarıyla Pertev'in geri geleceğini anlayan düşmanları, padişahın içkili bir anından istifade ederek, idamına emir verdirmişler ve önceden hazırladıkları fermanı padişaha imzalatarak, emrin yerine getirilmesi için fermanı acele Edirne Valisine gönderdiler. Sabahleyin durumu anlayan padişah, idamı durdurmak için teşebbüse geçmişse de geç kalınmış ve Pertev 1837 yılında Kavas Topuz Hasan tarafından kayış ile boğulmuştu. Cenaze Edirne'de, Seyyid Celâlüddin Türbesinin yanına gömüldü. Mezarı bilâhare Sultan Mahmud 2 tarafından yaptırıldı. Kabrine Lebib Efendinin yazdığı tarih hakkolundu.

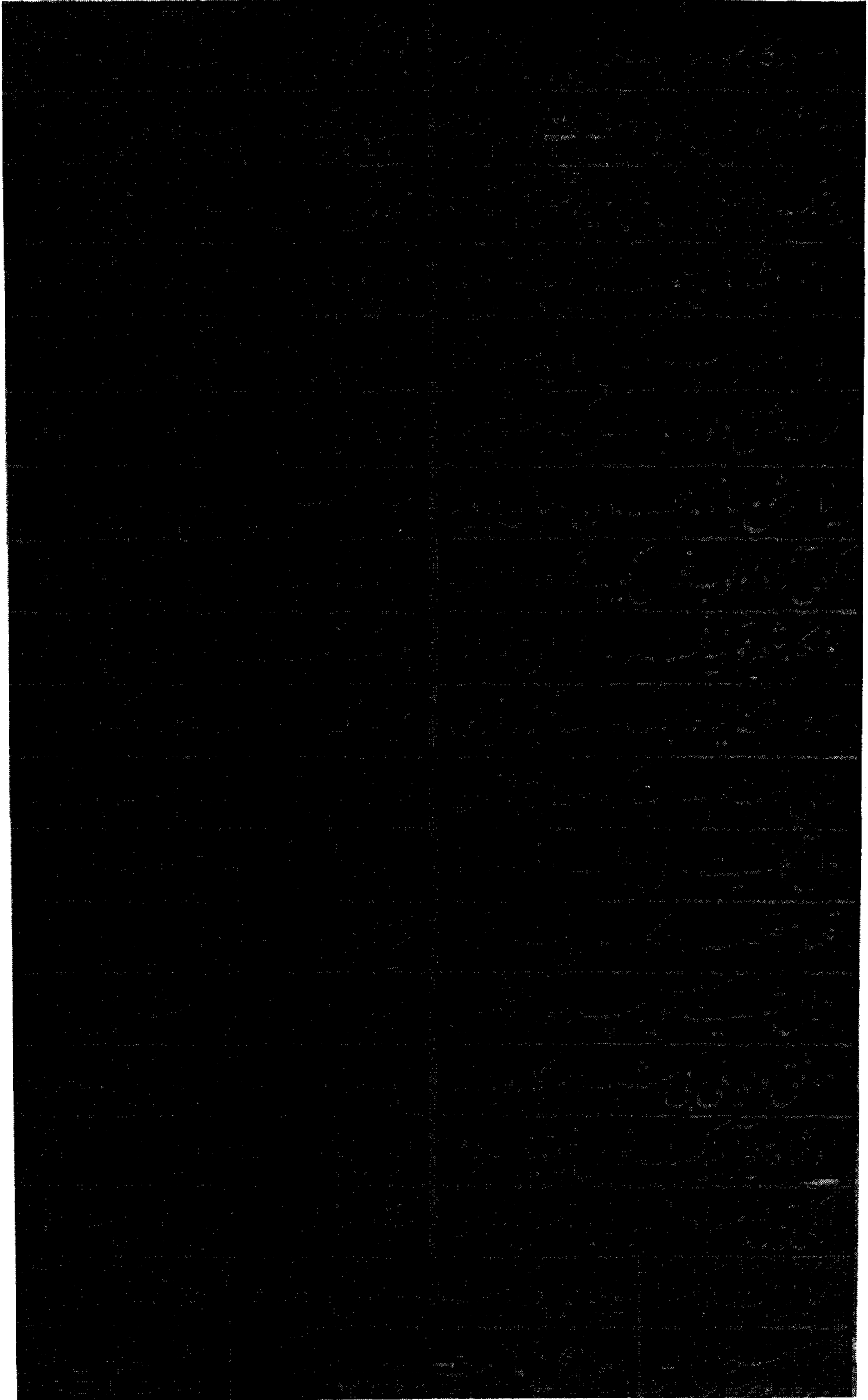
(1) MEYDAN LAROS. 9. Cilt, Sahife 94. M. İzzet maddesi.

(2) SON HATTATLAR. İbnülemin Mahmut Kemal İnan. Milli Eğitim Basımevi. İstanbul. 1970. Sahife 567.

MEYDAN LAROS. 10. Cilt, Sahife 56, Pertev Paşa maddesi.

SON HATTATLAR. İbnülemin Mahmut Kemal İnan. M. Eğitim Basımevi, 1970, Sahife 737 Pertev Paşa Maddesi

SON ASIR TÜRK ŞAIRLERİ. İbnülemin Mahmut Kemal İnan. M. Eğitim Basımevi, İstanbul. Cüz VII. Sahife 1301.

- 1 - BUDUR DERGĀH-I MEVLĀNĀ CELĀL' UD-DĪN-i VE 'D-DÜNYĀ
BU DERGAH KA'BE-İ CĀN U CENĀNDIR CÜMLE 'UŞŞĀKA
- 2 - BU MEŞHED NŪRDAN DERYĀ O HAZET DÜRRE-İ BEYZA
HUBĀBI KUBBE-İ HAZRĀ DİSEM HAML İTME İGRĀKA
- 3 - BUNUN HER EVC-i PĀKİ UÇ VIRİR ŞEMS-i HAKĪKATDEN
MUHĀZİ HER BİRİ MA'NİDE TĀK-İ ÇARH-I BİSĀKA
- 4 - ELEZDİR NEY-ŞEKERDEN ÇÜB-İ MAṬBAH ÇİLLE-KEŞ CĀNE
MÜRECCAḤ ZEVK-I HİDMET YANLARINDA BAŞKA EZVĀKA
- 5 - İDERLER SİKKE BER-SER SİKKE-İ ZER-GERDEN İSTİGNĀ
OLUB Bİ ĞİLL U ĞİŞ İKSİR-i HĀS-İ PŪTE-İ FĀKA
- 6 - GİRİFT-İ 'AŞK OLURLAR BĀŞ KESERLER ṬAVK-İ TESLİME
EZELDEN BESTE GELMİŞLER VİŞĀK-İ 'AHD-U MİSĀKA
- 7 - YANARLAR ŞEM'-İ CĀNĀNE CİHĀN-U CĀN BİR YĀNA
DÖNERLER HEMÇU PERVĀNE VIRİRLER VĀRİN İHRĀKA
- 8 - GEHİ ĀZĀD OLUB ĞAMDAN GECÜB FIKR-İ DÜ'ALEMDEN
REBĀB-U NĀYİ EYLERLER BEDEL TAKYİD U İTLĀKA
- 9 - BUNUNLA ŞEHR-İ KONYA FAHR İDER İRAN-U TŪRĀNA
BU BİK'A KİBLE-KĀH-İ ĀRZŪDUR BUNCA 'UŞŞĀKA
- 10 - MURŪR-I VAQT İLE HĀCET OLUB TA'MİRE BU HAYRI
MÜYESSER KILDI HAK ŞĀHENSEH-İ PĀKİZE AHLĀKA
- 11 - ZİHİ KUTB-İ HİMEM ŞĀHİB-KEREM SULTĀN MAḤMUD HAN
ODUR ŞEMS-İ ZİYĀ-BAHŞ-İ 'İNĀYET CÜMLE ĀFĀKA
- 12 - DİL-İ ĀĠĀHİ MĀİL BİṬṬABI' HAYR-U MEBERRĀTA
MŪBĀREK ṬAB'İ MUKBİL 'ADL-Ü DAD-U RAHM-U EŞFĀKA
- 13 - KALEMLER MÜNḤAŞİR AHKĀM-İ 'ADLIN NEŞR-U TAHRİRE
HAZĀİN SŪ BESU MEŞĞUL 'AṬĀSIN BEZL U İNFĀKA
- 14 - CEMĀL-İ ŞEVKETİ TENVİR-i SIRR-İ SŪRE-İ VEŞŞEMS
CEBİN İ ṬAL'ATİ TEŞBİH-İ RŪŞEN SUBḤ İ BERRĀKA
- 15 - MUVAFFAK OLDUĞU BİŞŪBHEDİR HER KĀR U BĀRINDAN
İDER HER EMRİNİ TEFVİZ ZİRĀ RABB İ HALLĀKA
- 16 - O ŞAH-İ MU'CİZ-ĀYİNİN NEVĀ-Yİ FEYZİDİR HERDEM
İDER BU NĀY-İ KILKI BÖYLE MAZḤAR SIRR İ İNTĀKA
- 17 - İKİ TĀRİH MŪLHEM OLDU PERTEV MAṬLA' İ DILDEN
SEZĀDIR BEŤZEDİLSE FERKĀDEYN ŞEMS İ İŞRĀKA
- 18 - YAPILDI DERGEH-İ MUNLĀ BUDUR ÇÜN KA'BE UŞŞĀKA

1251

TAVĀFA GEL DU'Ā İT YAPDIRAN SULTĀN İ ĀFĀKA

1251

- 19 - FEYZ ALUR DERGEH-İ MEVLĀNĀDĀ 20 - NUTK-İ NİYĀZ-BENDE-İ İŞĀN
EŞER-İ KILK-İ YESĀRİ - ZĀDE PERTEV-İ NĀCİZ Ü NĀTŪVĀN